

FRÅGOR FÖR DAGEN

Arbetsmarknads- och socialpolitiken i oakt

Alla som är ute efter en bättre rekrytering av arbetskraft ställer sina förhoppningar till den potentiella reserv som de hemarbetande kvinnorna utgör.

Fil. doktor Kerstin Anér påpekade vid Hindersmässan i Örebro att 73 % av den kvinnliga arbetskraften finns inom 18 låglöneack medan bara 12 % av den totala manliga arbetskraften sysselsätts i samma yrken. Fru Anér hävdar att kvinnan skall beredas goda möjligheter att söka sig ut i yrkeslivet och stanna kvar där, men också att hon skall ha rätt att stanna hemma.

Fil. lic. Annika Baude och socionom Anita Gradin påpekar att det under hela 50-talet inte tillkom några nya daghemsplatser, att vi i dag har ungefär 10.000 sådana platser (rättare sagt gäller denna uppgift år 1962). Detta innebär att det endast är möjligt för vart 30:de barn till förvärvsarbetande småbarnsmödrar att nu finna plats i ett daghem. De båda sakkunniga förmodar att bristen på daghemsplatser och den försummade utbyggnaden under 50-talet skulle kunna ha någonting med tidigare

åsikter om idealet för barns uppfostran och kontakt inom hemmen att göra. De ifrågasätter om inte den samhälleliga omvårdnaden på daghem och lekskolor är att föredra framför moderns permanenta tillsyn i hemmet.

Sådana åsikter är nog mera influerade av den ivriga rekryteringsdrive, som nu råder inom hela arbetsmarknaden än av omsorg om barnen och mödrarna. Den omvärdering i uppfostringsfrågorna som de båda damerna talar om har knappast skett utan är endast ett påstående. Om en sådan omvärdering verkligen skulle vara på väg att slå igenom, borde kommunerna ha varit mera intresserade av att utnyttja de statsbidrag som ställs till förfogande för utbyggnad av daghem och lekskolor. Statsbidragen har på ett påfallande sätt ökat under senare år men de stora resultaten har uteblivit.

Över huvud taget börjar det bli uppenbart att någonting är på tok med den politiska logiken. Klart är att löneglidning och ökade löner bidrar till att behålla den ordinarie arbetskraften i arbete, likaså att tillgodose en normal rekrytering. Men osedvanliga och stigande chanser för extraförtjänster — "extraknäck", som ofta nog är skattefria, liksom framför allt den ivrigt påskyndade höjningen av den ekonomiska standarden och socialunderstöden, bidrar inte till att öka rekryteringen utan tvärtom.

Hur vi bor i jämförelse med andra

Hälften av alla nya bostäder i Storbritannien har 5 eller 6 rum. Där finns också 3/4 av de nybyggda bostäderna i villor, radhus eller kedjehus. Danmarks och Norges siffror när nästan lika högt, medan Finland och Sverige bygger mindre än 1/3 av de nya bostäderna i en- eller tvåfamiljshus.

Uppgifterna gäller förhållandena 1963 och är hämtade ur FN:s statistik. Sovjetunionen byggde samma år 11.1 bostäder per 1.000 invånare. Sverige kom med 10.7, Västtyskland med 9.9, Norge med 7.8 och Danmark 7.1.

Den nyttiga golvytan var i Norge per bostad 83.7 kvm, i Storbritannien 75.2, i Sverige 71.2, i Finland 69 och i Sovjetunionen 38.2 kvm. I Östtyskland skedde allt bostadsbyggande i flerfamiljshus.

Människojakten

Då detta skrives har en rad tidningar med Sveriges största och kanske mest sensationslystna i täten varit ute på människojakt. Det är ingen ovanlig företeelse. Inte heller att man vill förvända synen på folk och sannolikt lyckas göra det i någon utsträckning.

Abortresorna till Polen, där läkarna påstås abortera utan urskillning, blev en godbit för pressen. En hel orkester bröt lös med oartikulerade verop över myndigheter och ämbetsmän. Dessa drogs fram in persona att dömas av en "folkopinion" som inte består av annat än de hysteriska pressrösterna. Allmänheten förblir i tilltagande äckel och stum förvåning över framfarten.

Tyvärr har några juridiska och medicinska myndighetspersoner trampat över, inclusive första lagutskottets fru ordförande. Om hela frågan fått förlöpa någorlunda diskret hade resenärerna knappast behövt befara straff eller att bli offentliggjorda. Och om de sökt abort i laga ordning här hemma, är det väl sannolikt att sådan beviljats.

Den svenska abortlagstiftningen är som bekant mera generös än eljest i civiliserade länder, och den äsyftade just att vidga rätten till avbrytande av havandeskap men också att hjälpa och stödja de kvin-

nor som av ekonomiska eller andra externa orsaker förmenades att bära fram sina barn.

I den s. k. debatten om fri abort vill man inte veta av några alternativ. Antingen vill kvinnan abort eller också vill hon inte. I verkligheten är ambivalensen påtaglig, växlande från dag till dag och i mycket beroende av yttre förutsättningar. Det skulle innebära ett sorgligt bakslag för den goda tanken i lagen, om de förebyggande åtgärder som vidtagits icke skulle ha någon andel alls i den minskning av aborteringsfrekvensen som registrerats. Att åtgärderna varit och alltså är otillräckliga har läkare och kuratorer ideligen påpekat. Det kan förmodas att staten och kommunerna väntar på varandras insatser. Resultat lika med noll. Om det ståhej som rasat i abortfrågan kan medverka till att den lurpassningen brytes vore ändå något vunnet. Vi får dessutom hoppas att den nu tillsatta abortutredningen skall rensa luften.

Syfilis ökar

Det har under senare år konstaterats att könssjukdomarna är i en utveckling som tycks bli alltmer oroande. Den allvarligaste av dem alla är syfilis, men spridningen av denna sjukdom sjunker i bakgrunden i förhållande till det större antalet gonorréfall. Det kan då vara skäl påminna om att professor S. Hellerström, som vid Karolinska sjukhuset svarar för hud- och könsspecialiteten, tidigare varnat för den ökade spridningen av syfilis. I ett föredrag i Svenska Läkarsällskapet 1964 framhöll han att frågan om syfilis i smittosamt skede och dess spridning över världen i verkligheten är ett allvarligt och brådskande hälsovårdsproblem.

Det är sjöfarare, andra resande, prostituerade och homosexuella som utgör problemgrupper med hög

syfilisfrekvens. Spridningen underlättas av den överörrörlighet som råder inom befolkningen och mellan skilda länder. Ett botemedel finns som om det appliceras på den enskilde patienten är verksamt, nämligen penicillin. Den mikroorganism som ger anledning till syfilis är icke resistent mot penicillin. Ehuru den individuella terapin är effektiv är det tydligt att den inte är användbar för en effektiv samhällelig kontroll av sjukdomen, säger Hellerström. Gällande lag mot könssjukdomar, Lex Veneris, bör överses och i tillämpliga delar inarbetas i epidemilagen. Läkarutbildningen i venereologi bör intensifieras och de epidemiologiska och socialmedicinska synpunkterna poängteras. Ett utökat samarbete mellan specialister inom olika branscher som har beröring med varandra, mellan dem och mödra- och barnvårdsorganisationerna och med industri- och sjöfartsläkare rekommenderas. Sociologer och andra experter inom samhällsvetenskaperna bör slutligen stimuleras att samarbeta med läkarna vid bekämpandet av de veneriska sjukdomarna.

Enligt Medicinalstyrelsens preliminära statistik var totalantalet fall av gonorré under år 1964 23.000 drygt. Det är det högsta antal som noterats i Sverige sedan Lex veneris infördes 1919. Jämfört med 1963 var ökningen 10 %. Syfilisfallen ökade till 485, vilket är 167 fler än 1963. Av allt att döma är det inte någon ökad resistens emot läkemedlen som har gjort att antalet fall av könssjukdom har tilltagit så starkt.

Kan man komma till rätta med barnmisshandeln?

Den upprörande föräldramisshandeln av små barn om vilket svenska läkare rapporterat ser ut att vara ett stort problem över hela den civiliserade världen. Laborator Stina

Sandels har funnit att fallen av avsiktlig misshandel inte tycks vara ovanliga. Barnen är bara 2 till 3 år gamla och sålunda helt försvarslösa. Något effektivt skydd av dem genom barnavårdsnämndernas ingripande är inte att räkna med. I bästa fall kan en upprepning förebyggas men en förstagångsolycka kan vara nog. De flesta misshandels- och vanvårdsfallen går säkert nämnderna förbi eftersom ingen anmälan görs. Laborator Sandels påpekar att varje kvinna, som sökt men inte fått legal abort, bör ha hjälp att positivt acceptera det väntade barnet genom anlitande av psykologer och kuratorer under hela graviditeten. Annars kan det vara risk för att barnet går en sorglig barndom till mötes.

I England har man konstaterat en stark ökning av misshandelsfallen. Under föregående år rapporterade grannar 26.000 fall av grymhet mot barn i landet. Tillsammans men de fall som anmälts av polis, skol- och hälsovårdsmyndigheter belöper sig hela antalet barn som fått hjälp, enligt en tidningsuppgift, under ett enda år till 121.000! (?) En rad exempel på fysisk och psykisk grymhet anföres. En 4-årig pojke inlöstes under mammans bortavaro på arbete. Hon höll fast pojken medan pappan brände hans fötter med järn därför att han skrek för mycket när föräldrarna kom hem på kvällarna. Psykisk grymhet förekommer inte bara bland de fattigaste utan i alla samhällsklasser. "Barn kan motstå all slags behandling utom mental grymhet" konstaterar en psykiater.

Om förhållandena i USA berättas att under ett år 100-tals barn brutalt skadas och dödas av sina egna föräldrar. Under år 1962 kunde American Human Association samla beskrivningar från 662 tidningar om misshandel i olika former av barn. De flesta av offren var under 4 år. 25 % dog. Om alla sådana fall skulle rapporteras,

framhåller experterna, så torde det totala antalet inte underskrida 10.000 per år. Många läkare misstänker att fler barn dödas av sina föräldrar än genom bilolyckor, blodsjukdomar och allvarliga dystrofier tillsammans.

Barnmisshandeln har blivit juridikens svåraste huvudvärk. Visserligen är det inte något nytt fenomen, säger Cathrin DeHinger, som är chef för U. S. Childrens Bureau. Det som är nytt är den ökade våldsamheten i övergreppen. Under inflytande av det moderna livets stress tycks föräldrarna mer och mer rikta sin vrede och uttrycken för sin överansträngning på de lättaste mål som finns till hands. Men fastän det är möjligt att igenkänna misshandelsfallen, är det så mycket svårare att göra något åt barnplågarna. Utan åtskillnad förnekar de ansvar. Ofta förs de stackars offren till olika läkare efter varje övergrepp. Eftersom barnen inte kan tala för sig själva kommer föräldrarnas förnekande av misshandel eller deras beskrivning av hur skadan uppkommit att göra läkaren tveksam och komma honom att förmoda att orsaken till skadorna är en annan än misshandel.

Childens Bureau har utarbetat en modell-lag som bestämmer att alla läkare och sjukhus skall ha att omedelbart rapportera misstankar om barnmisshandel till polisen. Anmälan som skett i god tro får icke föranleda rättsligt ansvar även om den skulle ha varit felaktig. Tjugoen stater har redan antagit lagen. Men man är fullt på det klara med att den tyvärr inte förslår. Man vet också att de fall som föranlett anmälan genom läkare och sociala myndigheter endast utgör toppen på det isberg som till större delen ligger under ytan.

Kanske är en tanke, som även uttalats i vårt land den rätta, nämligen att göra anmälningsskyldigheten till en obligatorisk plikt för alla och envar.

Den svenska filmcensuren

Trots att stormarna kring 491 och Tystnaden numera bedarrat kan det vara skäl påminna om att en utredning f. n. fungerar rörande filmcensurens framtida ställning.

I direktiven till utredningen konstaterar statsrådet Edenman att debatten ifrågasatt om filmcensur för den vuxna publiken över huvud taget skall vara nödvändig. Ofta har de ingrepp som biografbyrån företagit ansetts oberättigade med hänsyn till gällande normer eller på grund av att konstnärliga värden kunnat åberopas. Argumenteringen kring dessa frågor har belyst den oklarhet som är för handen framförallt ifråga om vad som kan anses skadligt, upphetsande eller förråande.

Genom motioner till 1964 års riksdag hemställdes om den utredning som sedermera har beslutats. Beredningsutskottet i riksdagen framhöll att nuvarande regler för filmcensuren skapar osäkerhet vid tillämpningen.

Statsrådet påpekar att dessa regler i allmänhet betraktas som tillfyllest bland dem som anser att censuren bör bibehållas. Men meningarna är delade ifråga om hur olika åldersgrupper påverkas av film och ifråga om hur film skiljer sig från verkan av liknande slag när det gäller andra massmedia. Den vetenskapliga forskningen är antingen otillräcklig eller inte sammanställd eller känd.

Utredningsarbetet bör belysa vilka faktorer som kan motivera en särskild förhandsgranskning eller andra former av särskild samhällskontroll för offentliga visningar av film. Utredningen bör inrikta sig på att diskutera karaktären av de skadeverkningar på olika publikkategorier som kan tänkas motivera vissa generella normer för ingripanden. För att få vetenskaplig dokumentation och analys beträffande detta område bör utredningen få särskild expertis. De sakkunniga

bör slutligen förutsättningslöst pröva behovet av särskild samhällskontroll av filmvisningar och de lämpligaste administrativa lösningarna för en sådan kontroll.

Ökad emigration av läkare

Från England rapporteras att 4.900 läkare efter utbildning där emigrerat till andra länder, framförallt till Australien, Canada, Nya Zeeland och Förenta Staterna under den sista tioårsperioden. Det är i det närmaste en fjärdedel av den årliga utbildningen i Storbritannien. Utvandringen till U.S.A. anses främst bero på utmärkta och effektiva forskningsbetingelser och höga löner där. Hälften av alla engelska läkare som lever i U.S.A. är lärare och forskare på fulltid.

Proportionerna är helt annorlunda då det gäller Canada och Australien. Flertalet av dem som valt Australien har gjort det därför att de är missnöjda med praktikerens villkor där hemma. Allmänläkarna i England har funnit sin sociala position starkt försämrad, vilket också framgår av den nu aktuella fackliga konflikten.

I U.S.A. är bristen på underordnade läkare vid sjukhusen betydande och har under årtal vällat allvarliga bekymmer. En svensk läkare, Douglas Falk, berättar om sina erfarenheter från tjänst vid ett sjukhus i U.S.A. Han påpekar att det totala antalet sjukhus där är omkring 6.000 och antalet undervisningssjukhus 1.500. För svenska läkare som önskar bedriva studier vid sjukhus i U.S.A. anser sig doktor Falk endast kunna rekommendera undervisningssjukhusen. Fordringarna är svensk legitimation som läkare samt godkänd examination inför "Educational Council for Foreign Medical Graduates". De examinationsprov som det är fråga

om kan avläggas två gånger per år i Köpenhamn eller Helsingfors, om man ej vill pröva i U.S.A.

I Förenta staterna inskrevs 1949 24.000 studenter vid de medicinska fakulteterna. 1960 var antalet endast 15.000: Under tiden hade bortfallsprocenten under studierna ökat från 4 till 8 %.

Den bristande tillförseln av studerande anses till största delen bero på den dyrbara utbildningen som totalt uppges belöpa sig till 60.000 dollars eller 300.000 svenska kronor! Man har numera begärt retroaktiva federala anslag på 75 milj. dollars per år till stipendier åt medicinerna. Ett stigande antal ut-

ländska läkare tillföres landet emellertid. 1961 uppgick antalet nya arbetstillstånd inom sjukvården i U.S.A. till 5.380.

Vanlig årsinkomst för en allmänpraktiserande läkare i Förenta Staterna uppges till omkring 16.000 dollar per år. I de mest behövande städerna garanteras upp till 25.000 dollars i inkomst. Den amerikanske medelpatienten är mer beroende av läkaren än i många andra länder. Han besöker sin doktor i genomsnitt 7,3 gånger per år. Familjeläkarna i U.S.A. blir härigenom mycket bundna vid sitt arbete och förhindras i stor utsträckning att ta semester.

Gerontological Society

18th Annual Meeting November 11—13, 1965, Ambassador Hotel, Los Angeles, California.

Advance Registration before september. Mail your registration and registration fee (\$7.00, students free) payable to Gerontological Society to Dr. Harry Sobel, Veterans Administration Hospital, Sepulveda, California 91343.

Program and Abstracts will be published in a Supplement to the September Issue of The Gerontologist — and mailed to all members of the Gerontological Society and subscribers to The Gerontologist.

LARS FRIBERG
HANS E. RONGE

HYGIEN

HYGIEN är i första hand avsedd för medicine kandidater, läkare och veterinärer. Den bygger på de senaste rönen inom hygienforskningen och spänner över ett mycket brett fält av modern hälsovård, epidemiologi, vatten- och avloppshygien, belysning, joniserande strålning, buller, ventilation, födan, gaser och ångor, hudirriterande substanser, luftföroreningar, radioaktiva föroreningar, tätorternas renhållningsproblem, livsmedelskontroll, yrkeshygien, olycksfall i arbetet, skadedjursbekämpning osv.

”...Arbetet är välredigerat och överskådligt. Illustrationsmaterialet förstklassigt. Större tabeller har förtjänstfullt hänförs till en speciell bilaga. Innehållsförteckningen är överskådlig, men tar trots detta med väsentlig detaljinformation. Sakregistret är mycket detaljrikt och underlättar användningen av boken som uppslagsverk...”

S. Åke Lindgren i *Socialmed. tidskr.*

Illustrerad, 475 sidor, inb. 78.—

SCANDINAVIAN UNIVERSITY BOOKS
SVENSKA BOKFÖRLAGET